

René Laurentin

POSTOJANOST PUČKE POBOŽNOSTI

René Laurentin rodio se 19. listopada 1917. u Toursu (Francuska). Za svećenika je zaređen g. 1946. Studirao je na Katoličkom institutu u Parizu i na Sorboni. Doktor je književnosti (što treba osobito napomenuti!), doktor teologije (*cum singulari prorsus laude*), profesor teologije na Katoličkom sveučilištu u Angersu. Predavao je na više stranih sveučilišta: u Kanadi (Montreal, Québec), u SAD (Dayton), u Latinskoj Americi itd. Bio je savjetnik Teološke pripravne komisije Drugog vatikanskog sabora i službeni teolog na samom Saboru. U pariškom tjedniku *Le Figaro* vodi rubriku religiozne kronike. Potpredsjednik je Francuskog društva za marijanske studije, a vrši i dušobrižničku službu u okolici Pariza. (Sudjelovao je i na VI. međunarodnom mariološkom kongresu u Zagrebu. Primj. prevodioca.)

Spomenimo između njegovih brojnih publikacija, od kojih se mnoge bave mariološkim problemima i Drugim vatikanskim saborom, ove: *Développement et salut* (Napredak i spasenje), *Nouveaux Ministères et fin du clergé* (Nove službe i konac klera), *Réorientation de l'Église après la troisième Synode* (Preusmjeravanje Crkve nakon Treće sinode) — izd. Seuil; *Lourdes, Documents authentiques* (Lurd, Autentični dokumenti — 6 svezaka), *Histoire authentique* (Autentična povijest — 6 svezaka), *Logia de Bernadette* (Bernardičine izreke — 3 sveska), *La Vierge au Concile* (Djevica na Saboru) — izd. Lethielleux; *Structure et Théologie de Luc I—II, Jésus et le Temple* (Struktura i teologija Luke I—II, Isus i Hram) — izd. Galbalda; *Dieu est-il mort? Crise et promesse d'Église aux U.S.A.* (Je li Bog mrtav? Kriza i obećanje Crkve u SAD) — izd. Apostolat des Éditions; *Nouvelles dimensions de l'espérance* (Nove dimenzije nade) — izd. Cerf; *Thérèse de Lisieux, Mythes et réalité* (Terezija iz Lisieuxa, Mit i stvarnost) — izd. Beauchesne. Laurentin vodi mariološku kroniku u reviji *Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques*.

Da li je tradicionalnu pobožnost, kako je predstavlja D. Bonhoeffer i R. Bultmann, osudio »sekularizirani svijet«? Ili ipak pronalazi svoje šanse u času kad svečanost i gratuitnost traže svoju odmazdu u liniji Harveya Coxa¹ ili klauna *Godspella*?²

Ovaj članak nema svrhu da dadne teoretski odgovor na to pitanje,³ već da ga rasvijetli jednim tipičnim slučajem: hodočašćenjem u Lurd, koje vuče svoje podrijetlo od ukazanja Djevice Bernardici (11. veljače — 16. srpnja 1858.). Izabiremo taj posljednji slučaj iz ovih razloga:

1. Radi se o *religioznoj* i *tradicionalnoj* pobožnosti, koji god bio smisao što se pridaje tim dvosmislenim riječima.

2. Lurd sadržava lepezu značajnih religioznih fenomena: ukazanja, sveto mjesto i svetište, hodočašćenje, slavljenje sakramenata (Euharistije, pokore, mazanja bolesnika), molitvu i različite obrede, klasične ili vlastite Lurdu: krunicu, pjevanje himana, procesije, darove i svijeće, upotrebu vode za piće, kupanje ili polijevanje pod oživjelim oblikom »krsta pokore« Ivana Krstitelja.⁴

3. Posljednji razlog tog izbora: životnost Lurda. Prema statistici broj hodočasnika neprestano raste. G. 1908. bilo ih je milijun, to je pola stoljeća nakon ukazanja. Vrhunac od dva milijuna (epizodično i više u dvije izvanredne zgode: 1954., marijanska godina, i 1958., stota obljetnica Lurda) zadržao se, G. 1964. taj se broj popeo na više od 3 milijuna, da bi g. 1971. dosegao 3,362.525 hodočasnika.⁵

To nije osamljen slučaj. Slično mnoštvo naći će se i u drugim Gospinim svetištima, kao npr. u Guadalupi u Meksiku, Aparecidi u Brazilu, Fatimi u Portugalu, itd. A može se nabrojiti oko tisuću svetišta u koja godišnje dođe više od 100.000 hodočasnika. (Među njih možemo ubrojiti i našu Mariju Bistricu. Primj. prevodioca.)

Promatranju obilja tog fenomena autor ovoga članka posvetio je značajan dio svoje aktivnosti na tome području koje teolozi često zanemaruju ili gledaju s visoka.⁶

¹ HARVEY COX, *La fête des fous*, traduction française, Paris, Seuil, 1971.

² Ta originalna dramska igra, slavljenje Evandjelja pokretima klauna, neobično ozbiljno ostvaruje zahtjeve knjige koja je navedena u prethodnoj bilješki.

³ To nam se pitanje postavilo ovim terminima: »Postojanost i budućnost *tradicionalne religije* (ili pobožnosti).« Ti su termini u sadašnjoj jezičnoj upotrebi dvoznačni: — *Tradicionalan* u njoj znači *tradicionalno* pristajanje uz nove i dekadentne oblike, koji su baštinjeni iz nedavne prošlosti protureformacije. Ali u pravom smislu riječ označuje Tradiciju s velikim T: živo prenošenje Evandjelja. Lurd obistinjuje prvi smisao kao marijansko svetište što je nastalo u XIX. stoljeću; ali također i drugi smisao kao efikasno oživljavanje velikih tema koje su dio Evandjelja: siromaštvo, pokora, molitva, i sva radosna atmosfera navještenja dana Mariji.

— *Religija* možda shvaćena u smislu pobožnosti koju Barth suprotstavlja *vjeri* (i u tom smislu kršćanstvo ne bi bilo religija). Ali ta riječ može označivati također upućivanje na bitno u ljudskome životu, na smisao i na Spasenje; to je ono što Tillich naziva interes za »*Ultimate Concern*« (Posljednje stvari). Mi se nećemo zaustavljati na diskusijama o tom pojmu jer nam je važna životna stvarnost.

⁴ God. 1971. okupalo se u vrlo hladnim piscinama u Lurdu 107.229 muškaraca i 260.821 žena (*Recherches sur Lourdes*, No 37, siječanj 1972). Taj obred zadobiva novu svremenost u času kad se množi Isusov pokret i njegovi derivati u zajedničkim krštenjima.

⁵ Statistička slika u *Recherches sur Lourdes* No 37 (siječanj 1972); vidi statistiku na slijedećoj strani.

⁶ R. LAURENTIN, *Lourdes. Documents authentiques*, 7 svezaka (u suradnji s

STATISTIKE LURDSKIH HODOČAŠČA OD 1951. DO 1970. GODINE

Godina	Posebni vlakovi —ukupno	Strani posebni vlakovi	Avioni	Hodočasnici posebnim vlakovima	Hodočasnici redovnim vlakovima	Hodočasnici i turisti »Route»	Hodočasnici »Avions»	Razne osobe dole izvan sezone	Ukupno »hodočasnici i turisti»	Bolesnici smješteni u prihva- tilifru 7 Douleura
1951	416		140	249.600	630.000	650.000	1.051	101.349	1.632.000	24.224
1952	520	224	172	293.324	674.651	700.000	4.395	141.901	1.814.811	28.284
1953	345		224	216.909	399.224	500.000	6.250	210.480	1.332.863	25.725
*1954	670		854	392.229	907.390	900.000	25.527	350.921	2.596.891	33.580
1955	440	179	836	255.229	786.502	700.000	20.000	155.200	1.790.020	32.852
1956	472	184	811	279.239	651.692	700.000	19.600	150.500	1.801.031	33.065
1957	485	175	920	286.904	702.796	650.000	27.000	160.000	1.826.700	34.405
*1958	1.050	502	3.936	650.100	1.134.842	2.900.000	127.458		4.812.400	47.547
1959	535	247	1.595	303.004	697.020	1.147.757	52.219		2.200.000	36.737
1960	538	249	1.795	292.000	609.000	1.100.000	43.338	150.000	2.207.394	37.807
1961	558	256	2.931	331.877	848.308	1.260.000	62.698	170.000	2.672.883	40.826
1962	563	267	1.920	351.532	850.102	1.320.000	71.132	170.000	2.762.766	41.200
1963	597	281	1.935	407.387	887.460	1.350.000	84.595	170.000	2.899.442	49.250
1964	621	297	2.295	430.956	907.965	1.400.000	99.397	170.000	3.008.308	50.980
1965	608	275	2.573	434.853	907.510	1.420.000	108.221	170.000	3.040.584	51.802
1966	613	292	2.636	428.297	965.259	1.520.000	124.477	182.000	3.220.033	55.173
1967	625	295	2.671	387.087	969.539	1.420.000	149.859	170.000	3.096.478	53.135
*1968	533	239	2.270	321.135	1.043.335	1.150.000	112.382	120.000	2.746.853	48.119
*1969	574	261	3.167	354.762	821.324	1.500.000	152.541	185.000	3.013.627	49.821
1970	586	269	3.199	346.293	805.803	1.600.000	170.760	192.000	3.114.856	49.036
1971	616	297	3.636	394.002	802.458	1.750.000	218.065	198.000	3.362.525	44.731

* 1954. marijanska godina; 1958. stota obljetnica lurdskih ukazanja; 1968. štrajk u svibnju i lipnju; 1969. referendum, predsjednički izbori, štrajk u Italiji.

Prema godišnjaku *Bilan touristique* grada Lurda i godišnjem izvješću predsjednika *l'Hospitalité de N.-D. de Lourdes*.

Izvori: *Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972), str. 48. i dopune.

Mi ćemo ispitati dvije ključne točke:

1. prigovore koji omalovažavaju taj fenomen tradicionalne pobožnosti te
2. napore i uspjeh koji su ostvareni u Lurdu u smislu evanđeoske autentičnosti.

I. Kritike

Autentičnost Lurda osporavali su na različitim stupnjevima ne samo protestanti već i kršćani iz angažiranih sredina iz ovih razloga:

1. Tražiti u Spilji milost i ozdravljenje — ne očituje li to magijsko ponašanje (centripetalno), što je suprotno prikaznom pokretu (centrifugalno) autentične religije?

2. Nije li taj oblik pobožnosti čuvstven, emocionalan? Ne radi li se tu o obliku kolektivne egzaltacije (razdraženosti) ili, jednostavno, o nagonu krda koji nagomilava ljude ondje gdje ima više svijeta, pa bilo da se radi o predstavi, plaži ili veletrgovini?

3. Ne gaje li se u tom svetištu obredi zatvoreni u same sebe? G. 1967. statistika jednog hodočašća sa sjevera Francuske pokazala je da je u njemu bilo 65% hodočasnika koji ne prakticiraju vjeru.⁷ Čini se da ti hodočasnici u Lurdu drage volje čine pravi maraton religioznih čina: mise, procesije, krunice, od jutra do večeri; vole govoriti: »Sve smo obavili.« A kad se vrate kući, vrate se i svojoj prijašnjoj nemarnosti. U tom slučaju nije li hodočašće neki alibi, neki bijeg? I nije li svetište loše mjesto u kojem se guši religiozni nemir, koji bi morao oživjeti sve do efektivnog i trajnog obraćenja?

4. Ne odvrća li polarizacija prema nebu što je od ukazanja »otvoreno« za Bernardicu hodočasnike od zemaljskih stvarnosti, od angažmana gdje se stvarno odigrava spasenje ljudi: od odnosa pravde i ljubavi da zavlada Bog?

Odgovor na te poteškoće bio bi *teoretski* jednostavan: *po sebi* nije na mjestu da se interes suprotstavlja nezainteresiranosti, osjećaj vjeri, obred ljubavi, nebo zemlji. Autentično kršćanstvo ostvaruje ravnotežu u kojoj se religiozno čeznuće obraća u dar samoga sebe, u kojoj vjera integrira skladnost osjećajnosti, u kojoj eshatološke težnje potiču na zemaljski angažman, u kojoj sakramentalni obredi pothranjuju ljubav.

No činjenica je da je takva ravnoteža rijetka i da je ugrožena. »Nisam ponosan pastoralnim radom što ga obavljam ovdje«, rekao mi je jedan redovnik iz Latinske Amerike. On je bio imenovan upraviteljem jednoga svetišta Naše Gospe Lurdske, što je ustanovljeno prema sadašnjem modelu onih krajeva: jedanput tjedno golemo mnoštvo ljudi dolazi zagrliti ili dotaknuti kip, bacajući pri tom svoj novčani obol . . .

B. BILLET počevši od 3. sveska), Paris, Lethielleux, 1958—1966., opisuje povijest svetišta na temelju objavljenih dokumenata; *Lourdes, histoire authentique des apparitions*, 6 svezaka 1961—1964., *ibid.*, to je kritička povijest 18 očitovanja »Bezgrešne« Bernardici; *Logia de Bernadette*, *ibid.* i *Apostolat des Éditions*, 1971., to je kritička studija o njezinim riječima; *Bernadette vous parle*, *ibid.*, 1972., to je njezin život u 2 sveska. *Pontmain histoire authentique*, 3 sveska, Paris, *Apostolat des Éditions*, 1971., to je povijesna i teološka studija ostvarena za 100 obljetnicu toga svetišta.

⁷ Rapport Dumesnil prikazan u Rimu g. 1967.; i *Recherches sur Lourdes*, No 21 (siječanj 1968), 40.

Supranaturalističke, pobožnjačke, formalističke, čak i magijske ili praznovjerne stranputice nisu prazna riječ. Već su proroci Izraela žigosali religiozni žar koji »ne kida okove nepravedne« i zapušta udovicu i sirotu (Iz 58, 6—8; usp. 1, 10—17 i Za 7, 6—11).

Lurd je dugo vrijeme reagirao na prigovore uvredljivom i borbenom apologetikom. Već više godina odgovorni za svetište primaju kritike što dolaze od »stanovite kategorije kršćana koji su angažirani u apostolskom radu...«, koji predbacuju hodočašćima

— da su na rubu Crkve;

— da se stavljaju u struju koja je suprotna današnjem pastoralu... u specifičan religiozni okvir koji kršćane odvlači od njihove sredine života;

— da stvaraju prolaznu i umjetnu zajednicu izvan konkretnoga života».⁸

Dakako da oni ne prihvaćaju radikalnu kritiku koja osporava svaku obrednu ili liturgijsku aktivnost; jedino vrijednu »liturgiju« političkog angažmana u stvarnosti ovoga svijeta, ali pokazuju interes za kritike koje bi izazvale nadilaženje slabosti.

U tom smjeru poduzeli su pastoralnu obnovu koja se temelji na točno određenom polaganju pažnje datostima vjere i stvarnostima života:

1. Ima tome petnaestak godina kako se pastoral u Lurdu i u drugim brojnim svetištima ponovno usredotočio na slijedeća načela: privatna ukazanja i objave moraju biti postavljeni na svoje ponizno mjesto. Kristovoj objavi one ne mogu dodati objektivno ništa novo. Ono što pridonose postavlja se više na liniju nade nego vjere. One imaju kao zadaću ostvarivati u označeno vrijeme i na označenom mjestu one vidike Evandjelja koji su zanemareni. I stoga valja u funkciji bitne Kristove poruke tumačiti više pojedinačne »poruke« ukazanja.⁹ One imaju zadaću da ih ostvaruju i odražavaju.

Ta tradicionalna načela, koja su nadahnuta Benediktom XIV., bila su fatalna u partikularizmima koji su odviše uzdizali ono što je u prošteništu bilo lokalno, osobito, neobično.

Ta doktrinalna preorijentacija potpuno je očistila borbenu mitologiju koja je podizala ukazanja Bezgrečne u Lurdu protiv potajnih sila framasonerije, slobodnjačkog mislilaštva ili čak »protestantskog germanstva«.¹⁰ Lurd nije više ni na koji način sklonište nacionalnog šovinizma.

⁸ Zaključak kongresa upravitelja hodočasničkih mjesta, Rim 1967., u *Recherches sur Lourdes*, No 21 (siječanj 1968), 41.

⁹ Ta su načela postavljena u R. LAURENTIN, *Sens de Lourdes*, Paris, Lethielleux, 89—97. Ta je knjiga imala odjeka u rimskim dokumentima prigodom 100. obljetnice Lurda. Ponovno su preuzeta u *Lourdes, histoire authentique des apparitions*, ibid. t. 6, 1965., 249—260.

¹⁰ Zbirka tih zastarjelih tema može se naći u *Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972). 12, napose ova pjesma Našoj Gospi koju je sastavio vojni kapelan 18. korpusa, vlč. Berger, za vrijeme I. svjetskog rata, i objavio u *Le Journal de la grotte*, No 11 (14. ožujka 1915), 3:

*Un peuple en demence
Osa te braver.
O reine de France,
Accours nous sauver.*

Jedan narod u mahnitosti
Usudio ti se prkositi.
O kraljice Francuske,
Pohiti da nas spasiš.

*Ils ont horde impie,
Ri de ton pouvoir.
Toi seule, ô Marie,
Es tout notre espoir.*

Oni imaju bezbožnu rulju,
Kuju je ismijala tvoja moć.
Ti si jedina, o Marijo,
Sva naša nada.

2. Ne radi se o unaprijed stvorenom pastoralu, nego o pažljivosti prema životu, koji je upisan u povijest.

Ta povijest dobro je poznata na najtočniji i najkritičniji način već 100 godina: na početku bez ikakve zasluge fenomen ukazanja g. 1858., svetost Bernardice koja je odmah nanovo postavila stanje obične i nejasne vjere da bi ispunila lurdsku poruku u samome svome životu, a u funkciji Evanđelja: siromaštvo, molitva, pokora. Točno se zna za pothvate siromašnoga naroda u Lurdu koji je stvorio hodočašća još prije nego što je hijerarhija sve uzela u svoje ruke. Dobro se razlučuju ne samo plemenitost, molitva, vjera, koje su se uvijek očitovale u Lurdu, nego i zablude i pretjeravanja velikih i malih: zaraza vidjelaca koja je uhvatila maha nakon završenih ukazanja Bernardici (10. travnja — 12. srpnja 1858.), lakomost za znakovima i čudesima. (U prošlom stoljeću o. Picard, osnivač nacionalnih hodočašća, uronio je mrtvaca u piscinu i potaknuo mnoštvo na molitvu da bi izmolio uskrsnuće: prizor koji je g. 1892. fascinirao Zolu.)¹¹

Još više nego prema poukama iz povijesti udruženje upravitelja hodočašća i pastoralno vijeće Lurda pažljivi su prema sadašnjoj stvarnosti masa koje dolaze u Lurd. Statistike se preciziraju: ne samo globalne brojke već i različite kategorije posjetilaca koji putuju vlakovima, zrakoplovima, njihova društvena sredina (54% u organiziranim hodočašćima jesu hodočasnici sa sela), dob itd.¹²

Provjerene potrebe nalaze svoj odgovor. Ustanovljeno je da su mladi relativno malo zastupani: 12% od 15 do 30 godina u organiziranim hodočašćima. Oni nisu imali svoje pravo mjesto u Lurdu. Za njih je ustanovljen kamp za prenoćišta i mjesto susreta.¹³

Pojedinačni hodočasnici, koji su dugo vrijeme bili prepušteni sami sebi, danas su bolje primljeni: g. 1971. preuzeta je stvarna briga za 60.000 takvih hodočasnika.

II. Pastoralni napredak

Problem nije toliko u tome kako odgovoriti na prigovore već više u tome kako pokazati gibanje koje vuče naprijed. Važno je ovo pitanje: kakav je napredak ostvaren u lurdskim hodočašćima glede evanđeoske autentičnosti?

Jesu li obnovljene molitva i liturgija prema duhu Sabora i još više?

Počevši od godine 1967. hodočašća u Lurd odigrala su predvodnu ulogu za obnovu »pomazanja bolesnika« u komunitarnom smislu i u smislu nade (Jak 5, 15). Zajednička slavljenja tog sakramenta izbrisala su zastarjelu ideju da se dijeli posljednje pomazanje: posljednji čin koji valja obaviti kad već dođe koma i kad više nema nade. Godine 1970., dvije godine nakon što je Rim dao zeleno svjetlo za takve pionirske pokuse, kardinal Feltin, 88-godišnjak, zauzeo je mjesto u spilji ukazanja među starcima koji su primili taj sakrament.

¹¹ Statistike hodočašća za godine 1951—1970., u *Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972), 48.

¹² Taj spontani razvoj hodočašća i njihova zastranijavanja opisani su korak po korak u *Lourdes, Documents authentiques*, bilješka 5.

¹³ To mjesto za dijalog (različito od campinga) povjereno je ekipi koju čine dobrovoljci mladići i djevojke i koja nema unaprijed određene strukture. Izvještaj o djelatnosti tog centra nalazi se u *Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972), 39—40. Svi oblici pastorala u Lurdu redovito se mogu pratiti u toj reviji.

Poslije g. 1971. nastoji se unapređivati svečani značaj hodočašća u smjeru koji naviješta teolog Harvey Cox. To je bio jedan od zaključaka posljednjega kongresa upravitelja hodočašća.

Ti su pokušaji značili pipanje po mraku. Tako je, na primjer, g. 1971. prvo organizirano bdjenje da se ostvari »stil svečanosti« s Johnom Littletownom bilo primljeno jednodušnim odobravanjem, jer je bilo nakon tradicionalne procesije sa svijećama i jer je prikladno oduševljenje ostvarilo potreban prijelaz. Naprotiv, nadomještanje »tradicionalnog« završetka krunice svečanošću u obliku pjevanog recitala na engleskom, koji je pjevao isti pjevač bez ikakva uvoda, doživjelo je neuspjeh pa je iz toga odmah povučena pouka.

Lurd je mjesto stvaralaštva, u prvom redu na liniji prihvaćanja onih koji trpe i koji su na rubu društva.

To su ponajprije bolesnici. Oni dolaze spontano od početka. G. 1874. hodočašće iz Langresa, a zatim je nacionalno hodočašće preuzelo inicijativu da ih dovodi izdaleka primitivnim putovanjem željeznicom: izazov glasovitoga »bijeloga vlaka« pokazao se dobrotvornim i povrh ozdravljenja koja se događaju u Lurdu. Hodočašće kida zatvorenost, osamljenost, monotoniju tih žalosnih života kad se licem u lice suočuju s patnjom. Bolesnici koji dolaze na nosilima nalaze u Lurdu primjer sv. Bernardice koja je znala primiti svoje »namještenje bolesnice« u odnosu prema Kristovu križu i otkupljenju. Njihova prisutnost nosačima postavlja pitanje o smislu života i smrti. No, nadalje, oni mobiliziraju dobrovoljne službe, gdje se razvija bratstvo na liniji Mateja 25, 38 i 44: »Bio sam bolestan i vi ste mi pomogli...« Euharistija koja je u Lurdu uvijek bila u središtu dobiva svoju vrijednost i odjek zahvaljujući toj međusobnoj pomoći i tom zajedništvu s onima koji nadopunjuju u svome tijelu ono što nedostaje Kristovim patnjama.

Ovih zadnjih godina ta putovanja ne samo da su se duhovno i tehnički usavršila, nego su prihvaćene i nove kategorije bolesnika:

- godišnje hodočašće slijepaca (3000);
- hodočašće uzetih, započeto godine 1963. U rujnu 1973. bit će ih 13.000. Dovode se i oni koji se služe čeličnim plućima;
- u najnovije vrijeme organizirano je i hodočašće »duševno zaostalih« s obredima koji su prikladni za njihove potrebe.

I druge inicijative proširuju prihvaćanje u skupinama onih koji trpe na različitim stupnjevima zbog različitih krajnjih situacija.

Sakupljeni u Lurdu, roditelji unesrećenih budu istrgnuti iz svoje nemirne osamljenosti, susrećući se s onima koji nose istu muku na liniji Izaije 53.

Hodočašće cigana donosi tome nomadskome narodu, koji je predmet nepovjerenja, u isto vrijeme duhovnu obnovu i prihvaćanje i potporu od strane Crkve.

Što se pak tiče vojničkog hodočašća koje bi danas, kad kvalitativna promjena rata povećava prigovore savjesti, moglo koga šokirati, ono nije militaristička manifestacija. Započelo je kao izazov u predvečerje krvavih francusko-njemačkih ratova, okupljajući vojnike neprijateljskih naroda. Smisao mu je susret mira u molitvi i unutrašnjoj sabranosti na ljestvici 20 naroda, čije su uniforme služile jedne drugima kao nišan.

Već dvadesetak godina ulažu se napori da se donese lijek rugobi koja je prodrila u Lurd. Monsignor Théas (bivši lurdski biskup, primj. prevodioca) očistio je to mjesto i vratio vrijednost onim tako rječitim znakovima spilje i izvora vode. Izložba *Lurd 64* pokušala je između suvremenih umjetnika i hodočasnika načiniti ako ne baš most, a ono bar brvno. Slikari i kipari pozvani su da slobodno izraze ono na što ih nadahnjuje Bernardičin izvještaj o ukazanju, koji je ona dugo vrijeme nazivala *Aqueró*, »To«: sugestivan naziv za apstraktnu umjetnost. Djela izložena u Lurdu postala su predmet obrazloženoga referenduma. Zanimljiva je činjenica da je djelo jednoga od boljih apstraktnih umjetnika našega vremena, Hartunga, kod publike naišlo na širok odjek.

Obraćanje je glavna os pastorala, a ono je u Lurdu već od početka velika stvarnost.

U tom smjeru Katolička akcija utemeljila je g. 1958., o stotoj obljetnici Lurda, paviljon jezera, koji je namijenjen hodočasnima za reviziju života.¹⁴ Ista briga prožima i danas hodočašća u njihovoj cjelini. »Pripravljati ono poslije hodočašća«, to je jedna od najjačih orijentacija koju je dao sadašnji mjesni biskup Mgr. Donze. (I on je sudjelovao na mariološkom i marijanskom kongresu u Zagrebu i u Mariji Bistrici te o našim kongresima održao u Francuskoj niz predavanja. Primj. prevodioca.)

Tom obnovom zahvaćeni su i materijalni i profani vidici Lurda. Ekonomski sektor je dugo vrijeme ostao džungla borbe za život između hotelske eksploatacije i upravitelja hodočašća u traženju što niže cijene. Ovi se posljednji već 6 godina redovito sastaju sa sindikatima hotelijera i namještenika da bi ponovno razmotrili problem, no ne više s aspekta dobitka, već ljudi. Priznata je sindikalna stvarnost pa su g. 1971. potpisani u Lurdu prvi zajednički ugovori.¹⁵

Zamah Lurda ne vrti se, dakle, u krugu obreda koji pruža utjehu. On postiže ljudske odnose gdje se ostvaruju ona pravda i ona ljubav u kojoj treba da prebiva Bog.

Zaključci

Jedinstvena stvarnost Lurda, koja sadržava slična hodočašća na starom kontinentu i u Latinskoj Americi, poziva na ove zaključke:

1. Nije magija ni trka za čudom ono što podržava veliko pritjecanje u Lurd, već je to istinski religiozni zanos u kojem dominiraju prikazne vrednote i briga da se pronađe smisao ljudskome životu, na liniji onoga što Tillich na ziva *Ultimate concern* (Posljednje stvari), s onu stranu svakidašnjih opredjeljenja.

Hodočašće je prije svega dragovoljni (gratuit) čin u smislu biblijske pre-daje.¹⁶ Hodočasnik po primjeru Abrahamovu ostavlja svoju kuću; za neko vri-

¹⁴ MICHÈLE LESOEUR, *Le Pavillon du Lac et la pastorale de Lourdes, rapport du 14 décembre 1971., Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972), 31—38. — Cf. H. JOULIA, *Pastorale de Lourdes, rapport sur la vie des sanctuaires*, ibid., 19—30.

¹⁵ *Recherches sur Lourdes*, No 38 (travanj 1972.), 38—40.

¹⁶ C. SPICQ, *Vie chrétienne et pèrègrination selon le Nouveau Testament*, Paris, Cerf 1972.

jeme on napušta svoje navike, svoje osoblje i pronalazi slobodu sedmoga dana. Eshatološki smisao u njemu ponovno zadobiva život. Prisutnost bolesnika oživljava smisao posljednjih perspektiva.

Značajna činjenica te dragovoljnosti (gratuité): iako je broj službeno priznatih ozdravljenja u Lurdu veoma nizak: samo 68 od početka,¹⁷ bolesnici nastavljaju dolazanjem do maksimuma mogućnosti smještaja: poprečno 50.000 u posljednjih nekoliko godina. Oni dolaze da potraže nešto drugo, o čemu svjedoče ankete, iz kojih izvlačimo između drugih ove značajne činjenice:

Došavši da moli za svoje ozdravljenje, X. je molio za bolesnika koji je više unesrećen od njega.

*Jedan je drugi bolesnik zaključio još radikalnije: Kako mogu moliti za sebe, kad ima toliko bijede, toliko žrtava rata?*¹⁸

Émile Zola zabilježio je već 22. kolovoza 1892. ovo: *Najteže pogodeni bolesnici mole za svoje susjede... Veliko bratstvo... Nema zavisti.*¹⁹

Najznačajnija i najmasovnija činjenica Lurda jest obraćenje, a ne ozdravljenje.

2. Ne označuje li statistički porast Lurda preporod religiozne potrebe? Problem se postavlja ovako: s jedne je strane u opadanju seljačka sredina, manje razvijena, koja je činila polovinu klijentele organiziranih hodočašća, pa i interes za čudesa, itd. S druge strane turizam i putovanja povoljni su za hodočašća. U kojem se omjeru kreću razmjeri tih dvaju suprotnih faktora? To još nije ustanovila nijedna ozbiljna studija.

3. Religiozni je osjećaj koji dovodi u Lurd dvosmislen. On se može obrnuti na bolje ili na gore: biti iskorišten, ponižen u smislu uslužnosti, otuđivanja, praznovjerja. Ali jedan pastoral koji mnogo zahtijeva na liniji Evandjelja nalazi uvijek plemenit odgovor u tom mnoštvu hodočasnika koje podsjeća na »siromaha Jahvea«, u tim »srednjim klasama svetosti«, kojima je prije ukazanja pripadala i Bernardica.

4. Religiozna potreba, često frustrirana, nalazi u Lurdu odgovor — znakove koji govore: ponajprije povijesno svjedočanstvo Božjih čudesa u njegovu narodu: ukazanja, čudesa, konkretni simboli koji uspostavljaju neprekidnu vezu s tom milosnom poviješću: izvor, spilja, brdo; geste koje čine još bližom prisutnost živoga Boga i zajedništva svetih. Odatle pučki oblik izražavanja koji se često ponavlja u anketama: »Lurd je kutić raja«, »Imamo utisak da više nismo na zemlji«, itd.

¹⁷ Krilaticu prema kojoj broj čudesa u Lurdu sve više opada s uspjehom je u javno mišljenje lansirao pamflet T. i G. VALOTA, *Lourdes et l'illusion*, Paris, Maloine, 1956. Ali ta je teza samo plod djelomično bezvrijednoga manipuliranja brojkama, koje su korištene prema jednom jedinom kriteriju, naime, da dokažu tu tezu. Naprotiv, statistike potvrđuju stabilnost pod uvjetom da se uspoređuju brojke koje se mogu uspoređivati: od 1946. do 1971. godine liječnički je ured svake godine otvarao 17 do 71 dosijea (minimum 1957., maksimum 1949.). Neznatne varijacije ovise djelomično o sve strožim kriterijima međunarodnoga komiteta u Lurdu. Kroz to razdoblje 1946—1971. bila su službeno priznata 22 »čuda« (0,1 ili 2 godišnje). Prije 1946. nije se davao službeni »constat« (osim što je 1862. priznato 7 ozdravljenja), a od 1905. do 1913. g. 40 priznatih ozdravljenja prema manje strožim kriterijima od onih danas. Vidi: A. OLIVIERI i B. BILLET, *Y-a-t-il encore des miracles à Lourdes?*, Paris, Lethielleux, 2e édition 1971.

¹⁸ Ankete su citirane prema B. BILLET, u *Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972), 7

¹⁹ É. ZOLA, *Mes voyages*, Paris, Fasquelle, 1958, 50.

— Hodočasnik u Lurdu nalazi također važnu sigurnost zajedništva koje sjedinjuje putovanje i zajedničke čine: molitvu, služenje bolesnicima. Vjera tako pronalazi ponovno atmosferu koja se može udisati: »U Lurdu možeš moliti a da nemaš crte idiota«, čitamo u anketama.²⁰

— To zajedništvo poprima međunarodne razmjere: 43% stranaca u organiziranim hodočašćima, otprilike 25% u sveukupna 3 milijuna na godinu. Tako proživljeni susreti kod Massabiellea efektno potiču smisao za bratstvo, za katolicitet. Lurd je poprimio čak i ekumensku dimenziju s hodočašćima pravoslava, anglikanaca, štoviše, i muslimana.

— Hodočasnici u Lurdu pronalaze proročki dah u smislu aktualizacije Božjega zahvata u određenom vremenu i mjestu.²¹

5. Kad takvi znakovi u Crkvi ne bi postojali, danas bi ih trebalo pronaći. Frustracija koju podržava pretkoncilski pastoral, veoma često apstraktan i administrativan, probudila je kao nadoknadu bujanje divljih ukazanja, koja Crkva često nije priznala ili ih je odbacila, što ipak nije obeshrabilo njihove pobornike. Oni u njima traže stanovitu prisutnost, prozirnost, proročki dah.²²

6. U Lurdu religiozni osjećaj traži svoje ostvarenje s obzirom na Evanđelje, s onom dvosmislenom mješavinom neuspjeha i uspjeha koja označuje svaki ljudski napor. Važna je životnost kritičkog osjećaja, kršćanskog zahtijevanja i nadasve stvaralaštva ne samo u redu obreda i znakova nego i njihova utjecaja na život i ljudski odnos. Znakovi Lurda vrše svoju posve relativnu funkciju, koja se sastoji u tome da dovodi nejasne težnje spontane religioznosti prema agapi.

U toj materiji ostaje ono veliko pravilo iz Evanđelja:

»Drvo se prosuđuje po njegovim plodovima« (Mt 7, 7—20; usp. 3, 10; 12, 33; 13, 22—23; Dj 5, 30—39).

Prema: *Concilium, revue internationale de théologie*, br. 81, str. 143—154.

Preveo: *Josip Antolović*

²⁰ Razmišljanje jednoga mladića, citirano prema *Recherches sur Lourdes*, No 37 (siječanj 1972.), 8.

²¹ »Gleda se s nepovjerenjem na onu proročku misiju koja se poziva na prosvjeta odozgora da bi joj se dosudila jedna misija... u Crkvi i da se po njoj vrši neki utjecaj...« K. RAHNER, »Les révélations privées«, u *Revue d'ascétique et de mystique*, 25 (1949), 506—514, napose 507—508.

²² »Dossier nepriznatih ukazanja« u *Cahiers marials*, No 77 (1. travnja 1971.), gdje se poimence nalazi inventar tih religioznih pojava od 1931—1971.; dublje proučavanje pitanja (s potpunijim dosijeom: ne više 105 već 160 slučajeva) u *Études mariales*, 28 (1971), Paris, Lethielleux, pred izlaskom. Ovaj je članak usporedio popis od 185 ukazanja i sličnih pojava što je proučio W. C. M. Groos Veertig Jaaruit de Mariale Apocalypse. Een oriëntering. Supplement bij »op Doortocht«, octobre-décembre 1971, 43 pages ronéotées (Una communitas, Postbus, 5207, Amsterdam).